

BRATR CADFAEL

ELLIS PETERS

KACÍŘŮV
učeň

LEGENDÁRNÍ
HISTORICKÁ DETEKTIVKA

Kacířův
učení

**KNIHY ELLIS PETERS
V NAKLADATELSTVÍ MYSTERY PRESS**

Bratr Cadfael

Zázrak svaté Winifredy
Splátka růží
Poustevník z Eytonského lesa
Zpověď bratra Haluina
Kacířův učeň

Připravujeme

Hrnčířovo pole
Příchod Dánů

BRATR CADFAEL

ELLIS PETERS

Kacířův učení

PŘELOŽILA
STANISLAVA
POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ

MYSTERY PRESS

2021

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, zálohována ani šířena v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Ellis Peters, 1989

Translation © Stanislava Pošustová-Menšíková, 2003

Cover Illustration © Lubomír Kupčík, 2021

Cover Art © Lukáš Tuma, 2021

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2021

ISBN 978-80-7588-290-5 (pdf)

I

Dne 19. června, kdy do kláštera dorazil význačný návštěvník, pracoval bratr Cadfael v opatově zahrádce a stříhal odkvetlé růže. Byl to úkol, který si opat Radulfus obvykle žárlivě vyhrazoval pro sebe, jelikož byl na své růže pyšný a cenil si krátkých chviliek, které s nimi mohl strávit, za tři dny se však mělo slavit výročí přenesení ostatků svaté Winifredy do její schrány v kostele a přípravy na každoroční příliv poutníků ho plně zaměstnávaly a nedopřávaly oddech ani jeho obedientům. Bratr Cadfael, který žádnou úřední hodnost neměl, dostal pro jednu svolení stříhat růže místo něho; byl jediným bratrem obdařeným výsadou pečovat o opatské květy, jež musejí být na svátek světice neposkvrněné a zářící jako vše ostatní v celém klášteře.

Tohoto roku se nebude konat obřadní procesí od Svatého Jiljí na okraji města, jako se konalo přede dvěma lety, v roce 1141. Tam její ostatky odpočívaly, zatímco se konaly náležité přípravy na jejich přijetí, a jak si Cadfael vzpomínal, déšť, který

ve velký den hrozil, padal všude okolo, ale na její relikviář a jeho doprovod nepadla ani kapka, žádné dešťové kapky neuhasily svíce, které ji doprovázely, vzpřímené jako kopí, nerušené ani větrem. Malé zázraky kráčely Winifredě v patách všude, kam se hnula, tak jako podle pověstí ve stopách velšské Olwen rozkvétalo kvítí. Velké zázraky přicházely vzácněji, ale Winifreda dovedla projevit svou sílu tam, kde to bylo zasloužené. Měli dobrý důvod to vědět a být za to vděční jak v Gwytherinu, v místě, kde sloužila, tak zde v Shrewsbury. Letos se oslavy omezí na prostory kláštera, ale i tak bude dost místa, bude-li svatá chtít vykonat nějaký zázrak.

Poutníci se scházeli k svátku v takových spoustách, že Cadfael téměř už nevnímal neutuchající ruch na velkém nádvoří, okolo brány a domu pro hosty ani klapání kopyt na dlažebních kostkách, když podkoní zaváděli koně do hospodářského dvora. Bratr Denis, špitálník, bude muset ubytovat a živit plný dům již před příchodem svátku, kdy se sem na bohoslužby sběhnou měšťané i vesničané z okruhu několika mil.

Teprve když spatřil, jak převor Robert kráčí okolo nároží ambitu nejsvižnějším krokem, jaký jeho důstojnost připouštěla, a cílevědomě míří k opatovu bytu, pozastavil se v neúspěšném stříhání odkvetlých hlaviček a zamyslel se. Robertův přísný dlouhý obličej měl vzezření anděla vyslaného s poselstvím vesmírné závažnosti a obdařeného autoritou svrchované bytosti, jež ho vyslala. Jeho stříbřitá tonzura zářila v časném odpoledním slunci a kupředu trčící patricijský nos věřil slávu.

Máme tu mimořádně důležitého návštěvníka, pomyslel si Cadfael. Se zájmem sledoval převora, jak mizí ve vchodu opatova bytu, a ani se nedivil, když se za pár minut vynořil sám

opat a rázně vykročil přes nádvoří s Robertem po boku. Byli oba zhruba stejně vysocí, jeden uhlazený, s pečlivě pěstěnou ohebnou elegancí, druhý kostnatý a šlachovitý, s pronikavou, ale nenápadnou inteligencí. Byla to těžká rána pro převora Roberta, když byl kvůli cizímu příchozímu opomenut při obsazování uprázdněného místa po sesazeném opatu Heribertovi, ale naděje se nevzdal. A měl výdrž; třeba nakonec Radulfa přežije a dočká se. Doufejme, že ještě dlouho ne, zbožně a úpěnlivě zaprosil v duchu Cadfael.

Nemusel dlouho čekat, než se opat Radulfus opět zjevil, teď už se svým hostem. Kráčeli po nádvoří ve zdvořilém a opatrném rozhovoru cizinců, kteří se snaží při prvním setkání jeden druhého odhadnout. Byl to host s posláním zjevně příliš významným a příliš soukromým na to, aby byl ubytován v domě pro hosty, i kdyby to bylo mezi šlechtici. I on byl skoro tak vysoký jako Radulfus a všude kromě ramen dvakrát širší, pěkně obalený masem, objemný až k tloušťce, ale bylo to maso zároveň i mocné a svalnaté. Na první pohled byla jeho tvář zaoblená a leskla se blahobytem, s plnými rty, ale že si rád dopřává, prozrazovaly hlavně ducaté tváře. Na druhý pohled byly rty stisknuté s hroživou a nesnášenlivou silou, masitá brada halila odhodlanou čelist a oči pod napučenými víčky vyzařovaly britkou a kritickou inteligenci. Hlavu měl nepokrytou a tonzurovanou, jinak by ho Cadfael, který ho ještě nikdy neviděl, považoval za nějakého barona či hraběte od královského dvora; jeho roucho až na usedlou, temně rudou a černou barvu totiž hýřilo panskou nádherou stříhu i ozdob. Měl na sobě dlouhý šat se širokou suknicí, vpředu i vzadu ovšem rozstřiženou téměř k pasu kvůli jízdě na koni. Zlatem lemovaný límec, v letním počasí

rozepnutý, odhaloval košili z jemného plátna a zlatý řetěz s křížem, jenž obepínal silný, svalnatý krk. Někde po ruce měl bezpochyby komorníka nebo podkoního, který ho zprostil nutnosti nosit plášť či nějaké zavazadlo, ba i rukavice, které si jistě svlékl, když sesedl z koně. Hlas, který bylo zřetelně slyšet, když oba preláti vcházeli do bytu, byl hluboký a uměřený, přesto v něm v tu chvíli zněl náznak nelibosti.

Za chvíličku spatřil Cadfael možný důvod. Od brány přicházel po dvoře podkoní a vedl do stájí dva koně, bytelného hnědáka, na kterém zjevně přijel sám, a velkého, hezkého vraníka s bílými punčoškami a bohatým postrojem. Nebylo třeba se ptát, čím kůň to je. Šarlatová sedlová pokrývka a zdobená uzda mluvily za všechno. Za nimi následovali další dva muži s koňmi už ne tolik vyšňořenými a s pořádně naloženým nákladním koněm navíc. Tento duchovní necestoval bez pohodlí, na něj byl zvyklý. Ono tlumené podráždění v jeho hlase však pravděpodobně vyplynulo z toho, že vraník, jediný z té skupiny, který mohl učinit zadost vznešenosti svého jezdce, ne-li jediný schopný nést jeho váhu, kulhal na levou přední. Ať již jsou posláni a cíl opatova hosta jakékoli, bude nucen se tu několik dní zdržet, dokud se zranění nezahojí.

Cadfael dostříhal a odnesl koš vybledlých hlaviček na zahradu. Hukot a ruch velkého nádvoří nechal za zády. Růže díky pěknému, teplému počasí rozkvetly časně. Jarní deště přinesly dobrou úrodu sena a v červnu byly ideální podmínky na sušení. Stříhání ovcí se schylovalo ke konci a obchodníci s vlnou nadějně sčítali hodnotu stříže. Skromní pěší poutníci za svatou Winifredou budou kráčet suchou nohou a budou moci přespávat i pod širým nebem. Že by její práce?

Cadfael si dovedl představit, že usměje-li se ta velšská dívka, rozzáří se slunce v celém pohraničí.

To časněji zaseté hrachové pole ze dvou, která se svažovala od okraje zahrady k potoku Meole, již uzrálo a bylo sklizené. Deset slunečných dní uspíšilo vývin lusků. Bratr Winfrid, svalnatý, modrooký mladý obr, pilně zarýval kořeny, aby přiživil prstě, kdežto hrachovina posečená kosou schla na hromadách na okraji pole. Bude z ní píce i stelivo. Ruce, jež zacházely s rýčem, byly obrovské a snědé a vypadaly na pohled nemotorně, ale ve skutečnosti byly stejně obratné a jemné v zacházení s Cadfaelovými drahocennými skleněnými nádobkami a křehkými sušenými bylinami, jako byly silné a zdatné v zacházení s motykou a rýčem.

V ohrazené bylinkové zahrádce těžce, kořeně, až dusivě visela teplá vůně. Plevel má dobré počasí stejně rád jako bylinky, mezi něž se vtírá, a v tuhle dobu bylo vždycky co dělat. Cadfael si podkasal kutnu a zaklekl k práci, pěkně u hřejivé země, a pohybem probuzená opojná vůně se okolo něho chvěla jako neviditelná křídla a slunce ho laskalo po zádech.

Ještě stále pracoval, třebaže s blaženou lenivostí, jež nechvátala, ale spíš rozkošnický vychutnávala doteky lístků, kořínek a půdy, když ho o dvě hodiny později vyhledal Hugh Beringar. Cadfael zaslechl lehký, svižný krok na šterku, posadil se na paty a vyhlížel přítele. Hugh se usmál, když ho spatřil na kolenou.

„Modlíte se za mě?“

„Ustavičně,“ opáčil Cadfael vážně. „Na takovém zatvrzelém případě musí člověk pořádně zapracovat.“

Rozdrolil v rukou hrst teplé, tmavé země, oprášil si dlaně a Hugh mu podal ruku, aby mu pomohl vstát. V drobném těle

mladého šerifa bylo mnohem víc oceli, než by kdo tušil. Cadfael ho znal teprve pět let, ale sblížil se s ním víc než s mnohými, s nimiž žil bok po boku celých třiaadvacet let svého klášterního života. „Copak tu děláte?“ otázal se rázně. „Myslel jsem, že jste na severu, na vlastních pozemcích, a sklízíte seno.“

„Taky jsem byl, až do včerejška. Seno je pod střechou, ovce ostříhané, a tak jsem přivezl Aline a Gilese zpátky do města. Právě včas, aby mě povolali složit poklonu jistému velkému pánovi, který je tu na návštěvě a nemá z toho žádnou radost. Kdyby mu nezchroml kůň, pokračoval by touhle dobou v cestě do Chesteru. Nemáte něco k pití pro žíznivého, Cadfaele? I když nevím, proč mi vlastně vyschlo v krku,“ dodal nepřítomně, „když všechno mluvení obstaral sám.“

Cadfael měl v dílně vlastní víno, mladé, ale už k pití. Vynesl na slunce džbáněk, posadili se spolu na lavici u severní zdi zahrádky a s „nestydatou“ leností se slunili.

„Toho koně jsem viděl,“ prohodil Cadfael. „Bude to trvat pěkných pár dní, než se bude schopen vydat na cestu do Chesteru. Viděl jsem i toho člověka, pokud to byl on, koho opat spěchal uvítat. Zdálo se, že ho neočekávali. Jestli chvátá do Chesteru, bude potřebovat čerstvého koně nebo víc trpělivosti, než podle mě má.“

„Už se s tím smířil. Radulfus ho asi bude mít na krku týden i víc. Kdyby pokračoval do Chesteru teď, stejně by tam svého muže nenašel, takže není spěch. Hrabě Ranulf je na velšské hranici a odráží další nájezd z Gwyneddu. Owain ho ještě chvíli zaměstná.“

„A kdopak je ten prelát na cestě do Chesteru?“ netajil se Cadfael se svou zvědavostí. „A co chtěl od vás?“

„Ale, když se mu pokazil plán – než jsem mu řekl, že není naspěch, protože hrabě objíždí hranice –, dostal chuť otravovat všechny kolem sebe, jak se dá. Pošlete pro šerifa, ať se aspoň přijde náležitě poklonit! Ale krapet smyslu to dává. Chtěl vědět, jaké mám informace o místě pobytu a záměrech Owaina Gwynedda, a zejména chtěl vědět, jak velkou hrozbou je náš velšský kníže pro hraběte Ranulfa, jestli by hrabě dostal rád v té věci pomoc a jak ochotný by byl za ni dát něco oplátkou.“

„V králově zájmu,“ vyvodil Cadfael po chvilce zamračeného uvažování. „Takže je to někdo z důvěrníků biskupa Jindřicha?“

„Kdepak! Štěpán pro jednu moudře využívá místo svého bratra z Winchesteru arcibiskupa. Jindřich se činí jinde. Ne, váš host je jistý Gerbert, augustiniánský kanovník z Canterbury, mocný muž v domácnosti arcibiskupa Theobalda. Má za úkol učinit opatrné gesto míru a dobré vůle vůči hraběti Ranulfovi, jehož loajalita – vůči Štěpánovi a každé jiné straně! – je vždyc-ky značně vratká, ale dala by se zajistit – aspoň Štěpán v to doufá! – na základě vzájemného prospěchu. Ty mě budeš plně a poctivě podporovat tady na severu a já ti pomůžu odrážet Owaina Gwynedda a jeho Velšany. Spolu budeme silnější než každý sám.“

Cadfaelovo huňaté obočí vyjelo až k prošedivělé tonzuře. „Cože? Když Ranulf stále drží navzdory Štěpánovi lincolnský hrad? Ano, a neprávem drží i jiné královské hrady? Zavírá Štěpán oči před takovýmhle druhem podpory a přátelství?“

„Štěpán na nic nezapomněl, ale je ochoten to předstírat, pokud tak udrží Ranulfa na několik měsíců v klidu a spokojeného. Víc než jednomu nespolehlivému spojenci narostl hřebínek,“ vysvětloval Hugh. „Tuším, že se s nimi chce Štěpán vypořádat

po jednom a teď je tu větší hrozba než Ranulf z Chesteru. Také na něho dojde, ale proti někomu jinému má Štěpán víc než pár ukradených hradů a stojí mu za to koupit si Chesterovu spokojenost, dokud nebude vyřízený Essex.“

„Říkáte to, jako byste najisto věděl, co má král za lubem,“ prohodil mírně Cadfael.

„Prakticky najisto. Viděl jsem, jak se ten chlap choval o Vánocích u dvora. Cizí pozorovatel by mohl pochybovat, kdo je tu vlastně král. Štěpán je sice pohodlný, ale není žádný beránek. A šeptalo se, že hrabě Essex opět vyjednával s císařovnou, když byla v Oxfordu, ale když se obléhání obrátilo proti ní, rozmyslel si to. Už dost dlouho přecházel od jednoho k druhému. Myslím, že králi dochází trpělivost.“

„A Ranulfa je potřeba upokojit, dokud nebude vyřízen jeho hraběcí kolega.“ Cadfael si pochybovačně zamnul tupý, opálený nos a mlčky o tom chvilku přemítal. „Připadá mi to spíš jako způsob uvažování biskupa z Winchesteru, a ne krále Štěpána,“ pravil opatrně.

„To je možné. Třeba právě proto král používá někoho z Canterbury a ne z Winchesteru. Vždyť kdo by podezíral arcibiskupa Theobalda, že se za jeho rukou tají Jindřichův nápad? Mezi všemi politiky jak na králově, tak na císařovnině straně není přece človíčka, který by nevěděl, jak se ti dva nemají rádi.“

To nemohl Cadfael popřít. Nepřátelství trvalo už pět let, od chvíle, kdy se po smrti Viléma z Corbeil uprázdnilo canterburské arcibiskupství. Mladší bratr krále Štěpána dostal na ten úřad záslusk a byl svatosvatě přesvědčen, že má na něj i oprávněný nárok. Byl těžce zklamán, když papež Inocenc místo něj

jmenoval Theobalda de Bec, a dal svou nelibost najevo tak důrazně a jeho vliv byl tak zřetelný, že mu Inocenc buď proto, že ve skutečnosti opravdu uznával jeho nesporné schopnosti, nebo čistě z podráždění a zlomyslnosti, snad jako náplast, svěřil roli papežského legáta v Anglii, čímž ho vlastně učinil arcibiskupovým nadřízeným. Tímto krokem zajisté z těch dvou neudělal přítele. Během pěti let sice důstojného, ale přesto prudkého soupeření mezi nimi stále tiše doutnal oheň. Ne, žádný podezřelý hrabě, za nímž by přišel Theobaldův důvěrník, by za návrhem nehledal stopy úkladů Jindřicha z Winchesteru.

„Třeba bude Ranulf pokládat za výhodnější chovat se zdvořile, když má plné ruce práce s Gwyneddem,“ připustil opatrně Cadfael. „Nevidím ovšem, jakou pomoc mu Štěpán může nabídnout.“

„Žádnou,“ vyhrkl se smíchem Hugh, „a Ranulf to bude vědět stejně dobře jako my. Jen shovívavost, ale i to bude za daných okolností vítané. To víte, že bude jeden druhému docela dobře vidět do hry a nebudou si důvěřovat, ale oba pochopí, že ten druhý bude prozatím ve vlastním zájmu plnit svou úlohu. Lepší dohoda, že odloží svár na příhodnější dobu, než žádná dohoda a nutnost každou chvíli se ohlížet přes rameno. Ranulf se bude moci plně věnovat Owainu Gwyneddovi a Štěpán Geoffreymu Mandevillovi v Essexu.“

„A my zatím musíme hostit kanovníka Gerberta, dokud se mu neuzdraví kůň.“

„A jeho komorníka a dva podkoní a jednoho diákona od biskupa de Clintona, kterého mu půjčil jako průvodce po své diecézi. Krotký človíček jménem Serlo, který se před tím člověkem třese strachy. Pochybují, že vůbec někdy slyšel o svaté

Winifredě – myslím Gerbert, ne Serlo –, ale teď, když se tu zastavil, bude chtít řídit oslavy za vás.“

„Vypadal na to,“ přiznal Cadfael. „A co jste mu pověděl o té drobné záležitosti s Owainem Gwyneddem?“

„Pravdu, i když ne celou. Že je Owain schopen Ranulfa dostatečně zabavit na své hranici, aby neměl čas tropit neplechu jinde. Není třeba mu dělat nějaké skutečné ústupky, aby dal pokoj, ale trochu sladkých řečí neuškodí.“

„A není třeba se zmiňovat o tom, že máte s Owainem dohodu,“ klidně souhlasil Cadfael, „že nás tady nechá na pokoji a hraběte Chestera zabaví. Štěpánovy ukradené hrady na severu nám to sice nevrátí, ale hrabě se aspoň nebude sápat po dalších. A co nového na západě? Tohle divné ticho v Gloucesterské kraji ve mně vyvolává otázky, co se chystá. Neslyšel jste náhodou, co má za lubem?“

Přerušovaná a vyčerpávající občanská válka mezi bratrancem a sestřenicí o anglický trůn trvala už víc než pět let, křečovitě se zmítala po jihu a západě, a málokdy zasahovala daleko na sever, kde leželo Shrewsbury. Císařovna Matylda se svým oddaným zastáncem a nemanželským nevlastním bratrem hrabětem Robertem z Gloucesteru nyní téměř nesporně vládla na jihozápadě a základny měla v Bristolu a Gloucesteru, král Štěpán držel zbytek země, ale v krajích nejvzdálenějších od své základny v Londýně a jižních hrabstvích jen velmi nejistě. V takových rozvrácených poměrech se dalo čekat, že baroni a hrabata budou hověť vlastní ctižádosti, využívat příležitosti a raději si budou budovat svá vlastní královstvíčka, než aby věnovali své síly podpoře krále nebo císařovny. Hrabě Ranulf z Chesteru se cítil dostatečně vzdálen od moci obou soupeřů, takže si vystýlal své

vlastní hnízdečko, dokud štěstěna přála odvážným, a bylo až příliš zjevné, že jeho údajná loajalita ke králi Štěpánovi je až na druhém místě za budováním vlastní říše, která se prostírala na severu od Chesteru k Lincolnu. Poslání kanovníka Gerberta zajisté nesvědčilo o důvěře v slovo hraběte, třebaže sliby zněly velice ctihodně, ale mělo ho pro danou chvíli udržet v klidu v jeho vlastním zájmu, dokud nebude král připraven se s ním vypořádat. Tak se to alespoň jevilo Hughovi.

„Robert pilně posiluje obranu,“ vyprávěl Cadfaelovi, „a mění jihozápad v pevnost. A spolu se sestrou vychovává chlapce a ona doufá, že jednou to dítě bude králem. Ovšem mladý Jindřich je pořád v Bristolu, ale Štěpán nemá sebemenší naději dostat se až tam, a i kdyby se mu to povedlo, nevěděl by, co si s chlapcem počít, kdyby ho zajal. Ani ona ovšem od chlapce nemůže získat nic víc, než potěšení z jeho přítomnosti. To samo jí možná stačí. Nakonec ho budou muset poslat zpátky domů. Až přijde příště – možná to bude doopravdy a se zbraní v ruce. Kdo ví?“

Císařovna před necelým rokem poslala do Francie s prosbou o manžellovu pomoc, ale hrabě Geoffrey z Anjou bez ohledu na to, zda věřil v nárok své manželky na anglický trůn, nebo ne, vůbec nehodlal posílat jí vojska, která sám obratně a úspěšně používal při dobývání Normandie. Tento podnik ho zajímal mnohem víc než Matyldiny královské nároky. Místo rytířů ve zbrani, které potřebovala, jí poslal jejich desetiletého syna.

Co je to za otce, tenhle hrabě z Anjou? ptal se v duchu Cadfael. Říkalo se, že si rozhodně zakládá na svém rodě a svých nástupcích, poskytuje svým dětem dobré vzdělání a jistě má oprávněně plnou důvěru v Robertovu oddanost dítěti svěcenému

do jeho péče. Přesto – poslat chlapce do země rozvrácené občanskou válkou! Určitě má ovšem Štěpána prokouknutého a ví, že by nedokázal dítěti ublížit, i kdyby je dostal do rukou. A co když má dítě svou vůli i v takhle útlém věku a vymohlo si tu výpravu samo?

Ano, troufalý otec by mohl ctít troufalost u svého syna. O tomhle Jindřichu Plantagenetovi, který se učí a vyčkává v Bristolu, určitě ještě uslyšíme, usoudil Cadfael.

„Musím jít,“ vstal Hugh a lenivě se protáhl na teplém slunci. „Pro dnešek mám duchovního stavu dost – tím nemyslím svou současnou společnost, ale vy taky nejste žádný duchovní. Nikdy vás nenapadlo získat nižší svěcení, Cadfaele? Jen abyste se na ně mohl odvolat, kdyby se někdy provalil nějaký váš ‚nekalý podnik‘? Pokud by na to došlo, lepší opatův soud než můj!“

„Kdyby na to někdy došlo,“ opáčil poklidně Cadfael a také vstal, „asi byste byl pěkně zticha, protože v devíti z deseti případů byste v tom byl se mnou. Vzpomínáte si ještě na koně, které jste schoval před královým odvodem, když...“

Hugh se smíchem rozmáchle objal přítele paží. „Jestli začnete vzpomínat, budu s vámi hladce držet krok. Radši se dohodněme, že necháme minulost minulostí. Vždycky jsme byli ti nejrozumnější ze všech lidí. Pojdte, doprovodte mě k bráně. Určitě se blíží nešpory.“

Beze spěchu se vydali štěrkovou cestičkou podél zimostrázového plotu a přes zelinářskou zahradu až tam, kde začínaly záhony růží. Bratr Winfrid právě přicházel přes vrcholek svahu od hrachového pole a svižně rázoval s rýčem přes rameno.

„Požádejte brzy o povolení a přijďte se podívat na kmotřenec,“ prohodil Hugh, když obešli živý plot a dolehl k nim hluk

z nádvoří a obklopil je jako bzukot rojících se včel. „Jen přijedeme do města, a už se po vás Giles ptá.“

„Rád přijdu. Stýská se mi po něm, když odjedete na sever, ale je mu tam v létě líp než tady, zavřenému ve zdech. Aline je zdráva?“ Ptal se klidně, protože věděl, že jinak by mu to Hugh řekl hned zkraje.

„Kvete jako růžička. Ale přijďte se přesvědčit sám. Bude vás čekat.“

Kolem nároží domu pro hosty prošli na nádvoří, kde bylo stále rušno jako na náměstí. Dalšího koně právě odváděli do stáje, bratr Denis přijímal dorazivšího hosta, zaprášeného z cesty, u dveří svého království; dva tři sloužící novici pobíhali s pokrývkami, svíčkami a džbány s vodou, již ubytovaní hosté postávali kolem, dívali se na houfy nových příchozích u brány, zdravili mezi nimi své přátele, obnovovali staré známosti a navazovali nové, zatímco klášterní děti, zasvěcené Bohu, mezi nimi i školáci, se shlukovaly s očima i ušima na stopkách, hopsaly a pokřikovaly jako cvrčci a probíhaly mezi poutníky stejně vzrušeně jako psi na jarmarku. Bratr Jeroným, chvátající přes dvůr od ambitu k nemocnici, by je normálně svou přítomností proměnil v zamlklé vzorné chlapečky, ale v této veselé vřavě bylo snadné se mu vyhnout.

„Budete mít dům na svátek plný,“ poznamenal Hugh. Zastavil se a pozoroval pestrý zmatek se stejně upřímným potěšením jako děti.

Skupina u brány se náhle zavlnila. Fortnýř ustoupil ke dveřím vrátnice a lidé po obou stranách couvali, jako by uvolňovali cestu jezdcům na koních. V podchodu brány však nebylo

slyšet žádné ostré klapání podkov. Ti, kdo vstupovali, přišli pěšky, a když se vynořili na nádvoří, bylo už jasné, proč jim všichni tak ochotně uvolňují místo. Dovnitř se vrzavě šinula dlouhá, plochá kára, zepředu vlečená podsaditým, prošedivělým vesničanem a zezadu tlačená hubeným mladým mužem, na němž byly znát stopy dlouhé cesty. Její náklad byl přikryt hnědavým pláštěm a navrchu ležel uzlík, zabalený v pytlovině, ale z toho, jak se oba muži opírali a namáhali, bylo zřejmé, že je náklad těžký, a jeho tvar v délce ležícího člověka a v šířce ramen připomínal lidskou smrtelnost. Šířila se od něho vlna ticha. Postupně dospěla kára až tam, kde přihlíželi Hugh a Cadfael. Děti otvíraly oči dokořán, napínaly uši, zároveň zaleklé a zvědavé, rozhodnuty, že si nic nenechají ujít.

„Myslím, že máte návštěvu, která bude potřebovat lůžko jinde než v domě pro hosty,“ prohodil Hugh.

Mladý muž se narovnal, rozbolavělý od toho, jak se hrbil při tlačení káry, a rozhlížel se po nejbližší úřední osobě. Přistoupil k němu fortnýř, obcházeje káru a rakev jako člověk zvyklý na všechno, který se nedá vyvést z míry ani tímto téměř divadelním zjevením smrti uprostřed příprav na svátek. Mluvili spolu příliš tiše, příliš vážně a soukromě, než aby je slyšel někdo třetí, zdálo se však, že neznámý žádá ubytování pro sebe i pro svého svěřence. Choval se uctivě a zdvořile, jak se v tomto prostředí slušelo, ale také s klidnou sebejistotou. Otočil hlavu a rukou ukázal ke kostelu. Byl to mladý, snad šestadvacetiletý nebo sedmadvacetiletý muž v šatech vybledlých sluncem a velmi zaprášených z cest. Byl nadprůměrně vysoký, hubený a šlachovitý, s mohutnými kostmi a širokými ramený, zcuchanými slámovými vlasy, o něco světlejšími, než bylo jeho silně opálené

čelo a tváře, a s pěkným, směle utvářeným, tenkým a rovným nosem. Hrdá tvář byla nyní poněkud stažená námahou a zvažnělá smutným posláním, ale od přirozenosti je otevřená a dobromyslná, říkal si Cadfael na druhé straně dvora, pohotová k úsměvu, široké rty ochotné promluvit při první přátelské výzvě.

„Někdo z vašeho stádečka tady v Předklášteří?“ zeptal se Hugh, který si ho se zájmem prohlížel. „Ne, ten vypadá, že byl na cestách o hodně dál.“

„Přesto mi připadá, že už jsem tu tvář někdy někde viděl,“ potrásl Cadfael hlavou nad unikající podobou. „Nebo mi připomíná nějakého mládence, kterého jsem znal.“

„Mládenci, které jste znal, mohou pocházet ze všech končin světa. No, však to brzy zjistíte. Zdá se, že už si ho všiml bratr Denis, a jeden z vašich mladíků pro někoho spěchá do ambitu.“

Ukázalo se, že ten někdo není nikdo menší, než sám převor Robert se svědomitě poklusávajícím Jeronýmem v patách. Délka Robertova kroku a Jeronýmovy krátké nohy měnily to, co mělo budit dojem zaměstnanosti a důležitosti, v chvatné popobíhání, ale přesto se Jeroným vždycky dostal včas tam, kde byla příležitost vyjádřit zvědavost, pokárání nebo svatouškovství.

„Vaši zvláštní hosté budou přijati,“ poznamenal Hugh, sledující průběh setkání, „aspoň na zkoušku. Počítám, že by mrtvého stěží mohli poslat pryč.“

„Toho s károu znám,“ ozval se Cadfael. „Bydlí pod Wrekinem, vídávám ho vozit zboží na trh. Musel být najat i s károu, aby sem tu rakev dopravil. Ale ten druhý má za sebou jistě mnohem delší putování. Zajímalo by mě, z jaké dálky veze ten svěřený mu náklad a jakou pomoc si cestou najímal. A jestli tu jeho cesta končí.“

Rozhodně nebylo jisté, zda převor Robert uvítal rád náhlé zjevení rakve uprostřed nádvoří nabitého poutníky, doufajícími v dobrou zprávu a příjemné vzrušení. Převor Robert vlastně nikdy svým výrazem neschvaloval nic, co jakýmkoli způsobem narušovalo hladký a pravověrný běh událostí v klášteře. Zjevně však nenalézal důvod odmítnout, o čem se zde s náležitou uctivostí žádalo. I kdyby jen na zkoušku, jak říkal Hugh, bylo jim dovoleno zůstat. Jeroným se přičinlivě rozběhl sehnat čtyři statné bratry a novice, aby rakev zvedli z káry a odnesli směrem k ambitu, jistě do umrlčí kaple v kostele. Mladý muž vzal skromný uzlík svého majetku a trochu unaveně se ploužil za smutečním průvodem do jižního portálu. Šel lehce ztuhlý a jako člověk, kterého bolí nohy, ale nesl se zpříma a klidně. Nedával okázale najevo zármutek, přestože jeho tvář zůstávala zamýšleně vážná, spíše zaměstnaná tím, co se odehrávalo v jeho vlastní hlavě, než tím, co si myslí okolí.

Bratr Denis sešel po schodech od domu pro hosty a rázoval přes nádvoří za smutečním průvodem, pravděpodobně aby odvedl a slušně a přátelsky ubytoval živého hosta. Diváci ještě chvíli civěli a pak se vrátili k přerušným činnostem. Ruch na klášterním prostranství se obnovoval zprvu váhavě a tiše, ale brzy hlasitěji než předtím, protože nyní, jakmile pominula chvíle zaleklé vážnosti, tu bylo něco příjemně zvláštního, o čem si mohou popovídat.

Hugh a Cadfael přešli přes nádvoří k bráně v mlčenlivém zamýšlení. Muž s károu uchopil držadla odlehčeného vozidla a vyvlekl je obloukem brány zpátky na Předklášteří. Očividně dostal zapláceno předem a byl s nájmem spokojen.

„Ten už, zdá se, skončil svou práci,“ prohodil Hugh dívaje se, jak muž zahýbá na ulici. „Ostatní určitě brzy uslyšíte od bratra Denise.“

Hughův kůň, vysoký šedák, v němž šerif kdovíproč nacházel zalíbení, byl uvázán u brány; nebyl to žádný krasavec a povahu měl také všelijakou – byl tvrdohubý, umíněný a paličatý, hluboce pohrdající celým lidstvem kromě svého pána, a i jeho jen shovívavě snášel jako sobě rovného.

„Přijďte brzy,“ požádal Hugh s nohou ve třmenu a s otěžemi v ruce, „a přineste s sebou všechny drby. Třeba budete za den, za dva schopen tu tvář pojmenovat.“

II

Po večeři vyšel Cadfael z refektáře do světlého, teplého večera, ozářeného zrcadleným jasem růžového západu slunce. Čtení během jídla, jež převor Robert pravděpodobně vybral jako poklonu kanovníku Gerbertovi, bylo ze spisů svatého Augustina, na něhož si Cadfael příliš nepotrpěl. V Augustinovi je jakási neoblomná strohost, jež nabízí pramálo soucitu každému, s kým nesouhlasí. Cadfael se nemínil vzdát svých osobních výhrad proti každému údajnému světci, který pohlíží na lidstvo jako na hromadu rozkladu a hříchů, postupující nevyhnutelně k smrti, nebo proti tomu, jenž shledává svět a všechny jeho nedokonalosti nevykupitelně zavrženíhodnými. Cadfael naproti tomu v tomto planoucím večerním světle pohlížel na svět, počítaje v to růže v klášterní zahradě a tesané kameny ve zdi ambitu, zcela jinak: shledával jej nesporně krásným. Nemohl také přijmout učení, že počet předurčených ke spáse je pevně stanovený, omezený a nezměnitelný, jak hlásal Augustin, ani to, že

osud kteréhokoli člověka je zpečetěný a beznadějný již od narození. Proč bychom potom neměli odhodit veškeré ohledy na druhé a neloupili, nevraždili, nepustošili a nedoprávali volnost každé rozvratné choutce v tomto světě, nebude-li po něm nic, nač bychom se těšili?

V tomto neukázněném rozpoložení Cadfael odkráčel do nemocnice místo na kolace, kde bude jistě pokračovat předcítání Augustinovy nelítostné spravedlnosti. Mnohem lepší bude zkontrolovat obsah skříně s léky bratra Edmunda a chvilku posedět a poklábosit s těmi několika staříckými bratry, kteří jsou již příliš slabí na to, aby se mohli plně podílet na řádu klášterního dne.

Edmund, dítě vychovávané v klášteře od čtyř let a puntičkářsky dodržující pravidla, poslušně odešel do kapituly poslouchat Jeronýmovo předcítání. Vrátil se, aby podnikl večerní obchůzku, právě když Cadfael zavíral dveře skříně s léky a bezhlasně si odříkával, které tři věci je třeba doplnit.

„Tak sem ses ztratil,“ prohodil Edmund bez údivu. „To je štěstí, protože jsem s sebou přivedl někoho, kdo potřebuje bystré oko a pevnou ruku. Chtěl jsem to zkusit sám, ale ty máš lepší oči.“

Cadfael se otočil a podíval se, kdo je ten pozdní večerní pacient. Světlo uvnitř nebylo nejlepší a muž, který přicházel Edmundovi v patách, se vstupem váhal a ostýchavě postával ve vchodu. Mladý, hubený a stejně velký jako Edmund, který převyšoval průměr.

„Pojďte k lampě,“ pozval ho Edmund, „a ukažte ruku bratru Cadfaelovi.“ A zatímco mladý muž mlčky přistupoval, obrátil se na Cadfaela: „Náš host přišel až dnes a má za sebou dlouhou

cestu. Určitě se potřebuje pořádně vyspat, ale bude se mu spát líp, jestli mu dokážeš vytáhnout z dlaně třísky, než stačí zhnisat. Podržím ti lampu.“

Zvedající se světlo ostře a hranatě zvýraznilo rysy mladého muže: ušlechtilý, vyčnělý nos, silné lícní kosti a výraznou čelist, hluboké stíny zdůrazňující sevřená ústa a oční důlky pod vysokým čelem. Smysl již prach z cest a přísně vykartáčoval zcuhané světlé, vlnité vlasy. Barva očí se v tuto chvíli nedala rozpoznat, protože byly sklopeny pod těžkými, klenutými víčky k pravé ruce, kterou poslušně nastavoval pod lampu dlaní vzhůru. Byl to ten mladý muž, který s sebou přivezl do opatství mrtvého druha a požádal pro oba o přístřeší.

Ruka, kterou skromně předložil k prohlídce, byla velká a šlachovitá, s dlouhými prsty a širokými klouby. Zranění bylo vidět na první pohled. Na dlani pod palcem byly dva nebo tři vpichy, tlakem podrážděné v malou zanícenou ranku. Pokud ještě nezhnisala, bez ošetření by ji to brzy čekalo.

„Váš dopravce se asi o svou káru moc nestará,“ prohodil Cadfael. „Jak to, že jste se takhle popíchal? Tahal jste ji z příkopu? Nebo vám nechával větší díl práce? Jemu vpředu v postroji asi takovéto poranění nehrozilo? A čím jste se ty třísky pokoušel vyrýpnout? Špinavým nožem?“

„To nic není,“ ozval se mladý muž. „Nechtěl jsem vás s tím obtěžovat. To udělala ta nová tyč, kterou právě zasadil, ještě ne pořádně ohlazená. A náklad byl opravdu velmi těžký, když jsem to musel dát vyložit i zapečetit olovem. Třísky zajely hluboko, ještě tam kousky mám, i když jsem něco vyrýpal.“

Ve skříni s léky byla také pinzeta. Cadfael opatrně pátral v zaníceném mase a zúženými očima zkoumal mládencovu

dlaň. Zrak měl výborný a ruku, když bylo třeba, neúprosnou. Neohlazené dřevo proniklo hluboko a v mase se ještě rozštěpilo. Páčil ven kousek po kousku a pak takto ošetřené místo mačkal a natahoval, aby zjistil, jestli tam ještě něco nezůstalo. Podle pacientova chování se to poznat nedalo – stál klidně, necukal, buď od přírody zamlklý, nebo ostýchavý a stažený do sebe v prostředí, kde to ještě neznal.

„Cítíte tam vevnitř ještě něco?“

„Ne, bolí to, ale nepíchá,“ odvětil mladý muž, když ruku vyzkoušel.

Cestičku nejdelší třísky bylo pod kůží vidět jako tmavou čárku. Cadfael sáhl do skříně po vodičce, jíž by ránu vyčistil – kostival, svízel a čistec, který své jméno dostal právem. „Aby se to nerozbouřilo. Jestli to bude i zítra zanícené, přijďte ke mně a ještě to omyjeme. Myslím ale, že se vám rány hojí dobře.“

Edmund je opustil, aby obešel své stařečky a dolil věčnou lampičku v jejich kapli. Cadfael zavřel skříň a uchopil lampu, při níž pracoval, aby ji vrátil na původní místo. Ukázala mu pacientovu tvář v plném osvětlení zředu, zblízka a jasně. Zapadlé oči, nehnutě upřené na Cadfaela, jsou za dne určité tmavě, ale jasně modré; nyní se zdály skoro černé. Velká ústa, dosud urputně sevřená, se náhle rozšířila chlapeckým úsměvem.

„Teď jsem vás poznal!“ vyhrkl překvapeně a s potěšením Cadfael. „Když jsem vás viděl vcházet do brány, měl jsem dojem, že jsem vaši tvář už někde viděl. Jméno nevím. Jestli jsem je někdy znal, už před léty jsem je zapomněl. Vy jste ale ten chlapec, který byl písařem starého Williama z Lythwoodu, a kdysi dávno jste s ním odešel na pouť.“

„Před sedmi lety,“ rozzářil se chlapec nad tím, že si ho někdo pamatuje. „A jmenuji se Elave.“

„Tak vida, šťastně jste se vrátil z cest domů! Není divu, že jste vypadal, jako byste prošel půl světa. Pamatuji si, jak William přinesl sem do kostela svůj poslední dar, než vyrazil. Byl odhodlán dojít do Jeruzaléma. Vzpomínám si, že se mi tenkrát skoro chtělo jít s ním. Opravdu se tam dostal?“

„Ano,“ rozzářil se Elave ještě víc. „Dostali jsme se tam! Měl jsem štěstí, že jsem se k němu dal do služby. Měl jsem nejlepšího pána, jakého jsem mohl mít. Už předtím, než ho napadlo vzít mě na cestu s sebou, protože neměl vlastního syna.“

„To neměl,“ přisvědčil Cadfael a v duchu se vrátil o sedm let zpátky. „Jeho podnik převzali synovci. Byl to chytrý člověk a příznivec našeho domu. Mnozí bratři si tu na jeho dary ještě vzpomenu...“

Tu se zprudka zarazil. V návalu vzpomínek na minulost zapomněl v té chvíli na přítomnost. Vrátil se do ní a náhle zvažněl. Ten chlapec odešel s jediným společníkem a s jediným společníkem se nyní vrátil.

„Chcete říct,“ zeptal se Cadfael vystřízlivěle, „že je v té rakvi William z Lythwoodu?“

„Ano. Zemřel ve Valognes, než jsme se dostali do Barfleuru. Měl schované peníze pro případ, že by se to stalo, abychom se oba dostali domů. Stonal celou dobu, co jsme putovali Francií na sever. Někdy jsme museli zůstat i měsíc nebo déle na místě, než mohl pokračovat v cestě. Věděl, že umírá, a příliš se tím netrápil. A mniši tam na nás byli hodní. Mám pěkný rukopis, takže jsem pracoval, když to šlo. Dokázali jsme, co jsme chtěli.“ Vyprávěl zcela prostě a klidně; tak dlouho žil s pánem, který byl v nitru a ve své víře spokojený a nebál se konce, že si sám

vypěstoval tuto věcnou a dobrodušnou smířenost. „Mám od něho vyřídit vzkazy jeho příbuzným a dostal jsem za úkol požádat, aby ho tady uložili.“

„Tady na půdě opatství?“

„Ano. Požádal jsem o slyšení zítra při shromáždění kapituly. Celý život byl příznivcem tohoto domu, pan opat si to bude pamatovat.“

„Už máme jiného opata, ale převor Robert to vědět bude a mnozí z nás také. A opat Radulfus vás vyslechne, od něho se nemusíte bát odmítnutí. William bude mít dostatek svědků. Jen mě mrzí, že se nevrátil domů živ a nemůže nám vypravovat.“ Prohlížel si hubeného mládence před sebou s uvážlivou úctou. „Zachoval jste se k němu dobře a ty poslední míle jste musel mít těžké. Vlastně jste byl sotva dorostlý v muže, když vás s sebou vzal přes moře.“

„Bylo mi necelých devatenáct,“ usmál se Elave. „Devatenáct, a byl jsem otužilý, silný jako kůň. Dnes je mi šestadvacet a tím spíš se umím o sebe postarat.“ Zkoumal Cadfaela stejně bedlivě, jako byl sám zkoumán. „Pamatuji se na vás, bratře. Vy jste ten, kdo před lety válčil na Východě.“

„Je to tak,“ přisvědčil Cadfael téměř s něhou. Když měl před sebou tohoto mladého poutníka z míst, která kdysi znával a která jako by se dosud ježila vzpomínkami, cítil, jak v něm zas ožívají staré touhy a budí se staré přízraky. „Až budete mít čas, měli bychom si o čem popovídat. Ale teď ne! Pokud nejste vyčerpán po cestě, a měl byste být, zítra se chvilíčka najde. Radši se jděte trochu vyspat. Já musím na večerní.“

„Je to pravda,“ přiznal Elave a zhluboka vzdychl, uspokojen pomyšlením, že dokončil svůj úkol. „Jsem moc rád, že jsem

tady a že jsem vykonal, co jsem mu slíbil. Tak dobrou noc, bratře, a díky.“

Cadfael se za ním díval, jak se ubírá přes nádvoří k domu pro hosty, otužilý, vytrvalý mladý muž, který za sedm let proputoval víc než většina lidí za celý život. Nikdo jiný uvnitř těchto zdí ho nemohl v duchu na jeho pouti sledovat, jen Cadfael. Po spokojených, usedlých letech v klášterních zdech v něm teď hladově procítaly staré choutky.

„Byl bys ho poznal?“ zeptal se Edmund, který se vynořil Cadfaelovi po boku. „Vzpomínám si, že sem párkrát přišel vyřizovat něco od svého pána, ale mezi osmnácti a pětadvaceti lety se člověk někdy změní k nepoznání, zejména když se mezitím dostal na druhý konec světa a zpátky. Někdy se ptám, Cadfaele, dokonce někdy i letmo zahlédnu, o co jsem asi přišel.“

„A děkuješ svému otci, že tě věnoval Bohu, nebo bys raději, kdyby tě ponechal tvému osudu mezi lidmi?“ Byli dost dávní a dost blízcí přátelé, aby si takovou otázku mohl dovolit.

Bratr Edmund se usmál svým klidným, vyrovnaným úsměvem. „Ty si aspoň nemusíš klást otázky kvůli činu nikoho jiného, jen kvůli svému. Já patřím do minulosti, Cadfaele, takoví jako já už nebudou, aspoň ne za Radulfa. Pojď na večerní a pomodleme se za stálost, kterou jsme slíbili.“

Mladý Elave byl příštího rána vpuštěn do kapituly, jakmile byly vyřízeny nejnaléhavější domácí záležitosti.

Počet přítomných se toho dne rozhojnil o hostující duchovní. Kanovník Gerbert, jehož poselství se nutně pozdrželo, nemohl jinak, než uplatnit svou nevyužitou energii zasahováním do všeho, co mu přišlo pod ruku, a tak trůnil vedle opata Radulfa během